

ТЕМА 13. СИНТАКСИС І ПУНКТУАЦІЯ. СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ І РЕЧЕННЯ.

УЗГОДЖЕННЯ ПРИСУДКА З ПІДМЕТОМ. ТИРЕ МІЖ ПІДМЕТОМ І ПРИСУДКОМ.

Вправа 1. Визначте вид підрядного зв'язку (узгодження, керування, прилягання) у поданих словосполученнях.

Гуркіт металу, намальований художником, рідна земля, прибув удосвіта, теплих зустрічей, зроблено поспіхом, ідуть не поспішаючи, називати на ім'я, дбати про дітей, слова підтримки, місто Черкаси, глибоко стурбований, змужнілий у праці, червоний капелюх, повідомити громадськість про небезпеку, моя порада, поспішай повільно, припасти до смаку, одного літнього дня, мандрівка лісом, бажати вчитися, плескіт води, дерев'яний стіл.

Вправа 2. У поданих реченнях підкресліть підмет і присудок та визначте їх тип (підмет – простий, складений; присудок – простий, складений іменний, складений дієслівний).

1. Дві високі стіни лісу обступили білу пухову дорогу. 2. Кожне “ні” має своє “так”. 3. Учень стоїть серед класу присоромлений. 4. Спалахнув вогник у вікні – це знак. 5. Критерій знань – уміння мислити. 6. Він зважився розповісти. 7. Ми збирали з сином на землі каштани. 8. Вміти творити – означає бути мислителем своєї епохи. 9. Мірошник той Хомою звався. 10. У нього очі – наче волошки в житі. 11. У старому лісі картина стала ще краща – обидві стіни. 12. Прошло сто літ. П'ятеро із вас зустрінуться з учителем. 13. Тим часом Прокопович зі свашкою прибрали Онисю. 14. А дівчина в неї була як квіточка. 15. Як я малим збирався навесні піти у світ незнаними шляхами, сорочку мати вишила мені червоними і чорними нитками. 16. Там я буду господинею, матиму своє господарство, свою худобу. 17. Друг виявився порядною людиною.

Вправа 3. Виберіть з дужок потрібну форму присудка. Поясніть форму узгодження присудка з підметом.

1. Більшість із них, як і Микола, (добиралося, добиралася, добиралися) сюди самотужки. 2. Решта квіток на денну виставу (щезло, щезла, щезли) з каси. 3. Зрештою, при моїх заняттях і захопленнях ці три місяці (промайнуло, промайнули) як один день. 4. Кращі п'ять робіт (було відзначено, були відзначені) преміями. 5. З півдесятка сусідів (товпилися, товпилося) біля Остапа. 6. П'ятдесят один працівник підприємства (отримали, отримав) премію з нагоди свята. 7. Знову кілька осіб (відійшли, відійшло). 8. Я лікувався в

санаторії, де одночасно (лікувалися, лікувалася, лікувалося) п'ять тисяч робітників. 9. У Китаї вже (діє, діють) 5 великих економічних зон і 14 інвестиційно відкритих міст. 10. На сьогодні в Києві (працює, працюють) 71 ринок і 42 торговельні майданчики. 11. Більшість картин, представлених на виставці, (демонструються, демонструється) вперше. 12. Нині в Україні (діє, діють) кілька законів, пов'язаних із працевлаштуванням випускників.

Вправа 4. У поданих реченнях поставте, де потрібно, відповідний розділовий знак.

1. І кожен день життя ... то неповторна мить на вічному шляху до щастя і свободи. 2. Руки ... як лід, хлопець ... мов блискавка. 3. Кров людська ... не водиця. 4. Лиш боротися ... значить жить. 5. Сумління, як сказав поет, ... річ тендітна і марка. 6. А місяць все такий же, він ... місяць, місяченько, як вчора, позавчора і хтозна ще коли. 7. А в неї очі ... наче за туманом. 8. Її пісні ... як перло багатоцінне, як дивен скарб серед земних марнот. 9. Віта, по-нашому, ... Річка Життя. 10. Голод ... не тітка, наймит ... не свій брат. 11. Враження дитинства ... ясновесні. 12. Традиційна українська хата ... воістину колиска нашого народу. 13. Він ... Данте. Йому тільки тисяча літ. 14. Сім мінус три ... чотири. 15. Життя, мабуть, ... це завжди Колізей. 16. Що не народ ... одне й те саме горе. Що не поет... одна і та ж печаль.

Завдання

1. Визначте варіант, в якому подані словосполучення з однаковим видом підрядного зв'язку.

- I. Марно працювати, веселий хлопець, у червоній сукні.
- II. Бігти додому, намалювати дерево, поет сказав.
- III. Навчитися читати, тихо співати, нескінченно зрадівши.
- IV. Шкільна програма, думки про нього, відповідаючи на питання.
- V. Трьома роками, повинні вивчити, надбання людства.

У завданнях 2-3 визначте, в якому варіанті присудок із підметом узгоджено неправильно.

2.

- I. Минуло кілька років після нашої зустрічі.
- II. Оті шість класів, що при матері ще закінчив, було його освітою.

- III. До студентських лав вступають 2,5 тисячі випускників.
IV. Помилки у двох варіантах.
V. Помилки немає.
- 3.
- I. То там, то тут зриваються пісня, веселі вигуки та крики на озері.
II. Коло півночі обгорнула їх така сонливість і втома, що похід треба було зупинити.
III. І мати, і донька разом побіліли, стали прислухатись і миттю схопились.
IV. Помилки у двох варіантах.
V. Помилки немає.
4. **Визначте речення, в якому між підметом і присудком треба ставити тире (розділові знаки пропущено).**
- I. У нас на Україні душа і пісні споконвік живі.
II. В чужих краях і хліб неначе вата.
III. Єдина мить під небом на землі отак побути наодинці з вами.
IV. Наука не пиво: в рот не ввіллеш.
V. Руки як лід, хлопець як блискавка.
5. **З'ясуйте, в якому реченні допущено пунктуаційну помилку або вкажіть, що помилок немає.**
- I. Тисяча тисяч – мільйон.
II. Вчорашнє – ніби сон, що випурхнув з очей.
III. Земля на прощання усміхнулась – і потемніла.
IV. Але життя не сон... Воно не склянка чаю.
V. Помилки немає.
6. **Доберіть синонім до фразеологізму “Брати на Бога”.**
- I. Брати на глузи.
II. Брати на змор.
III. Брати на пупа.
IV. Брати за зябра.
V. Брати в лабеті.
7. **Який із поданих фразеологізмів випадає із синонімічного ряду?**
- I. Не всі вдома.
II. Бідний на розум.
III. Нема царя в голові.
IV. Об’ївся блекоти.
V. Обійдений долею.

8. Серед поданих пар фразеологізмів і словосполучень знайдіть синонімічні.
- I. Сізіфова праця – марна праця.
 - II. Аттична сіль – витончений дотеп.
 - III. Туман вісімнадцятий – дурна особа.
 - IV. Синонімічні дві пари.
 - V. Синонімічні три пари.
9. У парах слів знайдіть неправильно наголошене слово або вкажіть, що помилок немає.
- I. Ка́мфора, ржаві́ти.
 - II. Рі́зниця, сумові́й.
 - III. Промі́жок, хваткі́й.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилки немає.
10. В якому слові порушена акцентуаційна норма?
- I. Колéдж.
 - II. Цеглові́й.
 - III. На́пій.
 - IV. Філантро́пія.
 - V. Опто́во-роздрі́бний.
11. Визначте, в якому слові пишеться літера *г*?
- I. ...оловка.
 - II. ...алька.
 - III. Дзи...отіти.
 - IV. Неві...лас.
 - V. Ци...ан.
12. До якого слова, що вийшло з активного вжитку, неправильно підібрано синонім?
- I. Глаголити – говорити.
 - II. Ретязь – ланцюг.
 - III. Пііт – поет.
 - IV. Ректи – казати.
 - V. Десниця – нога.
13. Яке слово випадає із синонімічного ряду?
- I. Балакати.
 - II. Подейкувати.
 - III. Цвенькати.
 - IV. Шварготіти.

V. Усі синонімічні.

14. В якому варіанті неправильно подано словосполучення зі словами-паронімами?

- I. Виборча посада – виборна кампанія.
- II. Знаменна подія – знаменитий учений.
- III. Гончарне виробництво – гончарська родина.
- IV. Економний господар – економічний проект.
- V. Комунікативна функція – комунікаційна мережа.

15. В якому варіанті подано словосполучення із порушенням норм сучасної української літературної мови?

- I. Військова кафедра.
- II. Книжний вираз.
- III. Заказувати сніданок.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.